

El tríptic de la terra de Mercè Ibarz

Teresa Costa-Gramunt

Al volum **Tríptic de la terra** (Anagrama), **Mercè Ibarz** (Saidí, 1954), hi ha reunit tres llibres: *La terra retirada* (1993), *La palmera de blat* (1995) i *Labor inacabada*, un llibre inèdit que, com els altres dos i de manera autobiogràfica, completa, fins ara, la seva visió-experiència dels canvis que s'han produït al medi rural de Saidí, al Baix Cinca, i que són un exemple dels canvis que ha sofert el món de la pagesia en general, irreconeixible per algun avi que, mort en els últims anys cinquanta del segle passat, posem per cas, ara despertés.

Mercè Ibarz | Foto: © Ester Roig

Ho escric amb coneixement de causa: el testimoni de Mercè Ibarz es pot extrapolar també a les terres del Penedès interior. La meva mare va néixer en un petit poble en el qual jo passava els estius, i, així, de conèixer i acaronar el llom del cavall que el meu avi alimentava i juntament al carro l'apariava per anar a treballar a la vinya, en els anys seixanta el seu estable va desaparèixer de la casa. Poc temps després en aquell espai s'hi van fer unes obres colossals i van enrajolar aquell terra amb un mosaic molt polit que li dona una aparença de sala de ball. És només una mostra de l'extraordinària muda visual que ho va ser de vida, amb la seva transformació de la relació amb la terra que només una part de la pagesia va poder conservar. La resta va haver de deixar-ne el cultiu perquè era impossible guanyar-s'hi la vida si no es tenia prou quantitat de vinya que ho permetés. La sortida de molts pagesos va ser treballar a les fàbriques, amb el xoc mental que els devia suposar, si bé materialment molts hi van sortir guanyant.

En les seves estades a Saidí, Mercè Ibarz, que en va sortir de molt jove i va ser la primera dona de la família que no va treballar la terra, ha pogut anar observant els canvis a la seva casa familiar, al poble i a l'entorn, començant per la modificació del nom d'una feina amb segles a l'esquena des que els humans ens vam fer sedentaris, i que en els últims seixanta anys en progressió accelerada ha sofert una transmutació radical, com explica Ibarz al seu text d'introducció: «El iaio era un llaurador, el pare un

Núvol - Faves Tendres 11/02/21

pagès primer i després un agricultor, mon germà un empresari agrícola», si bé a l'hora de jubilar-se la terra familiar ha deixat de ser cultivada. És el destí de tantes terres que fins i tot ser considerades una explotació mitjana sovint no donen prou per viure, els fruits que a la plaça i als supermercats paguem a preu d'or, als pagesos els donen pocs cèntims d'euro.

El *Tríptic de la terra* de Mercè Ibarz té un alt valor històric, sociològic i fins i tot antropològic pel fet de constituir un testimoni entre dues llums, amb guanys i pèrdues. Aquest tríptic és la crònica d'una època en la qual tres generacions (la nostra és l'última), hem vist desaparèixer carros, cavalls i arades, i en gran part la feina manual, mentre màquines i tractors s'han anat modernitzant i sofisticant, aparentment alleugerint una feina que tan llavors com ara és dura perquè el cel no està per romanços i quan neva, fa sol o plou malament fa destralsades i s'ho enduu tot avall causant catàstrofes, i més ara amb el canvi climàtic de porcions imprevisibles.

Tot parlant de la terra, al seu tríptic Mercè Ibarz parla sobretot de la gent de la terra i de la seva forma de viure en aquell temps fins aquest temps, així com també parla de la visió que des de les ciutats tenim del món rural, a vegades ben esbiaixada per desconeixement de la seva realitat. I per bastir el seu relat en primera persona se serveix dels seus talents afinats en una sòlida experiència com a escriptora i com a periodista. Amb imaginació creativa confegeix estampes d'una memòria que és la seva, però també la de la seva gent i més enllà: és la memòria d'uns dies que podem veure aquí en fotografies en blanc i negre, allà amb fotografies en color, que de tot hi ha en aquest treball literari sembrat de paraules tenyides amb el dring de la terra que fa visible-audible un paisatge moral i ecològic que invita a repensar la sort de la terra més enllà del seu cultiu, ja que la terra és la matriu de la vida humana, l'*adama* bíblica si reprenem el relat mític.

A través de bona literatura, doncs, el Saidí natal de Mercè Ibarz ha cristal·litzat en el mite d'un món que en el seu passat de terra retirada ja només podem reconèixer –els més joves, descobrir- a través de records personals i col·lectius, i que en el seu present tot està per dibuixar, labor inacabada, terra incògnita, espai desconegut: «Passejar per Saidí és una vivència rara». Ja sabem que mai no es torna al mateix lloc, però ara, amb tanta mutació, la sensació d'estranyesa potser apareix més marcada.